פרשת שקלים

א. במצות נתינת מחצית השקל מצינו שני פרטים מיוחדים:

א) החפצא שבו נעשית המצוה צ"ל „מחצית השקל"[1], ולא „שקל שלם", ועד שבכתוב מודגש פרט זה ביותר, שלא נאמר „עשר גרה" (כמו שממשיך בכתובי „עשרים גרה השקל") אלא „מחצית ה־שקל". וכך הוא גם החיוב לדורות, כנ־פסק ברמב"ם[2], „מחצית השקל זו מצותה שיתן מחצית מטבע של אותו הזמן אפילו הי' אותו מטבע גדול משקל הקדש".

והדגשה זו על „מחצית" דוקא (ולא „עשר גרה", שהוא מספר השלם[3]) יש בה חידוש לגבי כל עניני המקדש (וקדושה בכלל), שצריכים להיות „שלימים" ו־„תמימים", כמו: כלי שרת מקדשין דוקא כשהם שלמים ומלאים[4], קרבנות צ"ל תמימים דוקא (ולא בעלי מום) וכן הכהן המקריב צ"ל תמים, ועוד — ואילו כאן הדיוק הוא שצ"ל „מחצית" דוקא ולא דבר שלם.

ב) בנוגע למעשה הנתינה פסק ה־רמב"ם[5] שמחצית השקל „אינו נותנו ב־פעמים רבות, היום מעט ולמחר מעט, אלא נותנו כולו כאחת בפעם אחת". שגם זה חידוש לגבי שאר חיובי ממון, שלא מצינו שיהי' חיוב לתת כל הסכום שהוא חייב בו „כאחת בפעם אחת", משא"כ כאן שחייב ליתן „כולו כאחת בפעם אחת"[6].

ולכאורה שני פרטים אלו הם דבר והיפוכו: מחד גיסא מודגש במצוה זו ענין של העדר השלימות — „מחצית ה־שקל" דוקא, ומאידך — יש כאן הדגשה שמעשה הנתינה צ"ל מעשה „שלם", „כולו כאחת בפעם אחת", ולא נתינה ל־חצאין.

ב. ויש לבאר זה — ע"ד המוסר וה־חסידות:

ידוע הרמז בענין מחצית השקל, ש־מציאותו של הנותן אינה אלא „מחצית", וכדי שיהי' דבר שלם („שקל הקודש") זקוק הוא ל„מחצית" שני'. ואחד הביאו־רים בזה הוא: שני ה„חצאים" (של „שקל הקודש") מרמזים על הקב"ה ובנ"י, כי הקב"ה וכנסת ישראל נמשלו כביכול, ש־כל אחד מהם הוא „פלג גופא"[8] (מחצית). וכתורת הרב המגיד[9] עה"פ[10] „עשה לך שתי חצוצרות", ד„חצוצרות" היינו „חצאי צורות", ו„שתי חצוצרות" מרמזים על הקב"ה וכנס"י, ש„שניהם ביחד הוי צורה שלימה".

ופירוש הדברים מובן ע"פ המבואר

---

1) תשא ל, יג.

2) הל' שקלים פ"א ה"ה.

3) ראה ראב"ע לשמות ג, טו. פרדס שער ב'.

4) זבחים פח, א.

5) ריש הל' שקלים.

6) וראה צפע"נ ריש הל' שקלים (ובעוד מקו־מות). ביאור הרי"פ פערלא לסהמ"צ רס"ג (מ"ע ז' (צב, ג־ד). מ"ע כ' (קמח, ג ואילך)). ועוד. וראה בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 384 ואילך.

7) ראה אוה"ת תשא ע' א'תתמז ואילך. וראה שם ע' א'תתקיא.

8) זח"ג (ז, ב. קט, ריש ע"ב).

9) בספרו אור תורה (מה, ד ואילך). הובא ב־אוה"ת תשא שם ע' א'תתמח (וראה אוה"ת בהעלותך ע' שסט). ונת' בארוכה באוה"ת לתהלים (יהל אור) ס"ע שנז ואילך. המשך תער"ב פרק שפד ואילך.

10) בהעלותך י, ב.

בספר התניא[11], שנשמת כל איש ישראל היא „חלק אלקה ממעל ממש", כלומר, שאין הנשמה מצ"ע דבר נפרד ממנו ית' שנוסף לעצם מציאותה הריהי מתקשרת ומתאחדת עמו ית', אלא שמלכתחילה הריהי „כולא חד" עם קב"ה[12], „חלק אלקה ממעל ממש".

וזהו ענין „מחצית השקל", דהיינו גילוי הנפש האלקית, המעורר באדם את ההרגשה שאינו אלא „מחצית" בלבד, ו־שואף ורוצה להתאחד עם „חצי צורה" הב', עם הקב"ה.

ג. והנה הכרה והרגשה זו, שאין ל־האדם שלימות בפני עצמו כי כל מצי־אותו אינה אלא „מחצית" ו„חצי צורה", באה לידי ביטוי (בעיקר) בענין המסירת נפש[13].

דהנה מבואר בתניא[14], שענין המסירת נפש לה' לא בא מחמת דעת והתבוננות בה' כלל, אלא בלי שום התבוננות רק כאילו הוא דבר שאי אפשר כלל לכפור בה' אחד בלי שום טעם וטענה כלל, והיינו משום שה' אחד מאיר ומחי' כל הנפש כו'.

כלומר: זה שכל ישראל מוכנים למ־סור נפשם לה' הוא באופן „שאי אפשר כלל לכפור בה' אחד", היינו, שמרגישים שאינם יכולים להיות נפרדים ממנו ית'[15].

והרגש זה בא ע"י שמעוררים בעצמם את התקשרותם לה', שישראל והקב"ה הם כמו שתי חצאי צורות, וכאשר מרגיש ש־„ה' אחד" הוא הוא חיותו ואמיתית מצי־אותו („משום שה' אחד מאיר ומחי' כל הנפש"), א"כ אין שייך שיהי' פירוד בין הנשמה והקב"ה, שאינם אלא כמו „שתי חצאי צורות".

וזהו הרמז בשני ההפכים הנ"ל שב־מצות מחצית השקל — (א) מחצית דוקא, (ב) „כולו כאחת בפעם אחת" — ואדרבא שניהם תלויים זב"ז:

כאשר האדם מרגיש את עצמו כ־„מחצית", שזהו מצד גילוי ההתקשרות לה', שאינו דבר נבדל מאתו ית' אלא כמו „חצי צורה", אזי מסירתו ונתינתו לה' היא באופן של „כולו כאחת", בלי התחלקות.

וכמו ענין המסירת נפש בפשטות, ש־היא נקודה אחת שלמעלה מהתחלקות, דלא שייך לומר שיש לאדם „קצת" מסי־רת נפש או „הרבה" מסירת נפש, כי ה־פירוש של מסירת נפש הוא — שמוסר את נפשו, דהיינו נקודת החיות שלו, לה', ולא תתכן בזה התחלקות, ובדרך ממילא מוסר כל אשר לו לה'.

ויש לומר, שזהו גם הרמז במאמר חז"ל[16] שהקב"ה הראה לו למשה „מטבע של אש" וא"ל „כזה יתנו", שתוכן מצוה זו אינה נתינה של ממון בלבד, אלא נתי־נת „מטבע של אש", נתינה החדורה באש הנשמה, ועד שכולה אש, שזהו"ע מסירת נפשו לה', אש המסירת נפש.

---

11) תניא רפ"ב. וראה ס' שפע טל בהקדמה בארוכה (ובספרו נשמת שבתי הלוי שער ד' ואילך).

12) וראה לקו"ת שבהערה הבאה. ועוד.

13) ראה לקו"ת ר"ה (סב, ד) הטעם שבן אינו חייב למסור נפשו בשביל אביו, לפי שהבן נפרד ממנו ו„נהי' מהות בפ"ע", משא"כ „הנשמה אינו כך רק כולא חד ואינה נפרדת ממנו ית' כלל . . לכן מוכרח להיות לה אהבה . . במס"נ ממש".

14) ספי"ח.

15) כפתגם הידוע („היום יום" כ"א סיון. כ"ה תמוז) שכאו"א מישראל „אינו רוצה ואינו יכול להיות נפרד מאלקות".

16) ירושלמי שקלים פ"א ה"ד. תנחומא תשא ט (בסופו). תיב"ע ורש"י תשא (ל, יג). ועוד.

ד. והנה תרומת מחצית השקל היא (בעיקר) בשביל קרבנות ציבור שהקריבו במשך השנה[17], ש„קרבנות" נקראים „עבודה" סתם[18], לפי שעבודת הקרבנות מרמזת על כללות ענין ה„קירוב" לה' (קרבן מלשון קירוב[19]), שזהו תוכן כל עניני עבודת ה', שעל ידם מתקרב האדם לקונו — ומזה מובן, שמצות מחצית ה־שקל היא היסוד של כללות הענין ד־עבודת ה'.

ויומתק הביאור בזה — כי עבודת ה' בשלימות היא דוקא כאשר האדם מרגיש בכל עניניו, שאינו אלא „מחצית", דכל אשר הוא עובד את ה' בכל כוחותיו, אין זאת אלא „מחצית", כי אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו[20], שהקב"ה נותן ל־אדם את הכחות הדרושים כדי שיוכל לעבוד את השם, ויתרה מזה ע"פ מ־חז"ל[21] עה"פ[22] „מי הקדימני ואשלם":

והרגש זה בא ע"י „מחצית השקל"[23], שענינה (ברוחניות) הוא ענין המסירת נפש (כנ"ל), דכאשר יסוד עבודתו היא התעוררות ד„מסירת נפשו לה' על יחודו, שיהי' קבוע בלבו תמיד ממש יומם ו־לילה לא ימיש מזכרונו"[24], אזי נרגש בכל עניניו שאינו אלא „מחצית".

ועל ידי העסק בתורת מחצית השקל, שניתנה דוקא „כולו כאחת, בפעם אחת", למעלה מהתחלקות, נזכה בקרוב ל־גאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, שגאולה זו תבוא ג"כ לא בסדר והדרגה[25], אלא (כפסק דין ברור של הרמב"ם[26], ש)„כבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה . . ומיד הן נגאלין", תיכף ומיד ממש, ובעגלא דידן.

(משיחת שבת פרשת שקלים תשד"מ)

---

17) ראה שקלים רפ"ד. רמב"ם הל' שקלים רפ"ד. רש"י תרומה כה, ב. תשא שם, טו.

18) ראה מפרשים לאבות פ"א מ"ב.

19) ס' הבהיר סק"ט. בחיי ויקרא א, ט. ועוד.

20) סוכה נב, ריש ע"ב. קידושין ל, ב. וראה תניא פי"ג.

21) תנחומא אמור ז. ויק"ר פכ"ז, ב.

22) איוב מא, ג.

23) וי"ל שזהו מהטעמים שמצות מחצית השקל הוצרכה להיות באופן שהקב"ה הראה למשה „מטבע של אש" וא"ל „כזה יתנו" — שזוהי נתינת כח גלוי („זה") מלמעלה על קיום מצוה זו.

24) ל' התניא ספכ"ה. עי"ש.

25) כהדיעה בירושלמי (ברכות פ"א ה"א) דגאולתן של ישראל קמעא קמעא כו'.

26) הל' תשובה פ"ז ה"ה.